

Faktorer for udvikling/afvikling af et lokalområde

Der er mange forhold, som spiller ind, når et område udvikles eller afvikles. Det handler om demografisk udvikling og mobilitet, livsformer, identitet, kultur, lokalområdets stedbundne ressourcer og ikke mindst om beboernes kompetencer og engagement.

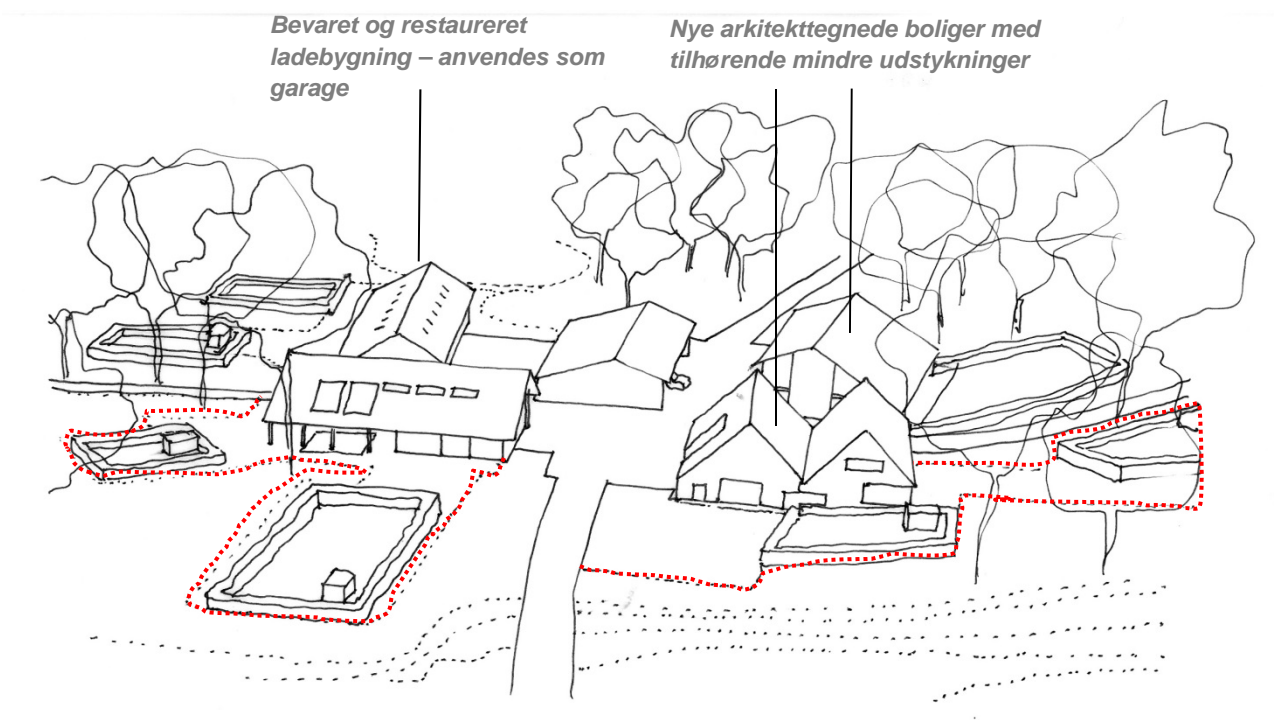
I det følgende beskrives en række faktorer, som har indflydelse på om et lokalområde udvikler eller afvikler sig. Der fokuseres særligt på de fysiske forhold og hvilke muligheder man kan arbejde med i forhold til f.eks. bosætning som er en af notatets fem beskrevne faktorer.

Bosætning

Befolkningen på landet er en vigtig ressource, når det drejer sig om at skabe udvikling i det åbne land. Det er beboerne:

- som ligger inde med en lokal viden og historier om lokalområdet og dermed kan være med til at synliggøre de stedbundne potentialer og ressourcer
- som kan igangsætte nye udviklingsprojekter og -processer
- som kan skabe medejerskab og engagement – en vigtig drivkraft bag udvikling

Derfor kan gode og attraktivt beliggende boliger – de steder, hvor det ønskes at skabe vækst og udvikling – være med til at tiltrække nye beboere og fastholde de, der allerede bor i området.

Nye bosætningsformer, som f.eks. det hollandske eksempel Knooperven, hvor bevaringsværdige bygninger ved en nedlagt gård istandsættes (og resten fjernes) og anvendes til fælles funktioner som garager og lagre. Omkring det sanerede gårdanlæg udstykkes mindre grunde til nye attraktive boliger. Dvs. man opnår små enklaver med boliger beliggende naturskønt og tilpasset omgivelserne. Illustration: VfL

De områder, hvor afvikling prioriteres, kan boliger i dårlig stand om muligt saneres, så der kan blive plads til nye initiativer og andet såsom landbrug, naturområder mv.

Stedbundne potentialer i bygningsstrukturer, historie og arkitektur

Bygninger kan i kraft af deres arkitektur, kulturhistorie og som del af en karakteristisk bebyggelsesstruktur være med til at give området en lokal identitet og dermed rumme et potentiale for en lokal udvikling. Derfor er det vigtigt at være opmærksom på om der findes bevaringsværdige bygninger i området og om de har en nytteværdi som kan anvendes. Bygningers placering og indpasningen i f.eks. landskabet, husrækken eller gadebilledet kan også have stor betydning for helheden og opfattelsen af et område.

Muligheder:

- Sanering af forfaldne boliger og landbrugsbygninger samt generel oprydning – skaber plads til nye initiativer, herunder muligheder for skabelse af arbejdespladser
- Bevaring af kulturmiljøer, bygningskultur, -strukturer og arkitektur – kan være identitetsgivende
- Nye bosætningsformer – som f.eks. en gruppe af nye boliger som knytter sig til funktionstømte gård (en række udstykninger omkring gården) med særlig bygningskvaliteter.
- Nye attraktive boliger på strategisk udvalgte steder f.eks. infrastrukturelt eller naturskønt – mulighed for at tiltrække nye beboere til området

Der findes mange saneringsmodne bygninger og boliger rundt omkring i det åbne land. Foto: VFL

Nye attraktive boliger, som ligger naturskønt tæt på god infrastruktur og med gode bygningsmæssige, rumlige kvaliteter kan være med til at tiltrække nye beboere til det åbne land. Foto: VFL

Natur og landskab

Natur og landskab er et af det åbne lands største kvaliteter – som adskiller landet fra byen. Derfor kan samspillet mellem natur, landskab og bosætning danne grundlag for spændende oplevelser og lokal identitet.

Landskabet, som i denne sammenhæng betragtes både som landbrugslandskabet og landskabet med natur og rekreation, anskues ofte som et fælles anliggende. Dvs. en ressource som både skal imødekomme lokalområdets ønsker, jordbesiddernes (primært landbrugets) behov i forhold til produktion, men også samfundets generelle krav i forhold til bevaring af særlige landskabsmæssige kvaliteter og karakterer. Derfor er det vigtigt at alle aktører i et aktuelt område sætter sig sammen, for i fællesskab at komme med initiativer

og løsningsforslag til projekter som kunne tage udgangspunkt i afvikling for at skabe rum til udvikling, hvad enten det drejer sig om bosætning, natur eller erhverv.

Et kulturlandskab, som viser anlægsstruktur med gårde på række langs veje og med dyrkningsarealer på bakkeøen mod venstre og et inddæmmet område til højre Foto: Udlånt af gården "Klægager".

Muligheder:

- En klar kommunal prioritering (måske som kortlægning) af, hvor natur og landskab prioriteres højt, og hvor f.eks. landbrug prioriteres over natur og landskab kunne være ønskelig.
- Mulighed for at nedlægge og anlægge nye landskaber og ny natur
- Oplevelsesøkonomi i forhold til natur og landskab – at gentænke og redefinere natur- og landskabsoplevelser – f.eks. det at bo ved en sø, nye udkigspunkter
- Idet landbruget forvalter størstedelen af det åbne land har de enkelte bedrifter også stor indflydelse på hvor landskab og natur forvaltes – kan f.eks. bidrage med natur- og landskabspleje i samspil med beboerne i området

Offentlig og privat service

God offentlig og privat service er med til at skabe rammerne for en velfungerende hverdag for beboere på landet. I det større landsbyer, som fungerer som lokalcentre, er daginstitutioner, skoler, lægehuse, biblioteker og kollektiv trafik med til at gøre dagligdagen lettere.

Ude i det åbne land er god infrastruktur en forudsætning for både erhvervsliv og xx. Infrastruktur kan være mange ting, lige fra større offentlige landeveje, til markveje, cykelstier, rabatter, fortove og rekreative stiforbindelser i det åbne land.

Muligheder:

- Mulighed for i højere grad skal organisere forskellige services og opretholde et bestemt niveau baseret på arbejdskraft i lokalområdet. F.eks. som princippet omkring "dele-biler".
- Mulighed for en kommunal prioritering af services i samspil med lokalområdet. F.eks. opprioritering af infrastrukturelle løsninger ved dårlige oversigtsforhold og farlige krydsninger, strækninger med tung trafik mv.

Beskæftigelse, erhverv og turisme

Gode og gunstige rammer for erhvervslivet herunder landbruget kan sikre arbejdspladser og udvikling i et lokalområde.

En specialproduktion af pil på gårdens jorder, viderebearbejdes til bl.a. støj og læhegn. Produktionen beskæftiger i dag på gården 6 – 8 mand. Foto: VfL

Muligheder:

- Understøtte nye former for entreprenørskab og iværksætteri. Der er en tendens til at flere nye virksomheder, som kombinerer iværksætteri med andre indtægtskilder eller har flere små virksomheder. De fleste nye iværksættere har ikke brugt støtteordninger eller systemet. De inspirerer andre til at gøre noget lignende. De forbliver små hver især, men trækker områderne med og vokser gennem netværk – det er den slags relationer mellem lokalsamfund, som er interessante.
- Understøtte landbrugsklynger/netværk. Fremtidens landbrug vil have meget ud af at samarbejde, altså mellem landmænd/bedrifter – som en slags landbrugsklynger/netværk – hvor den enkelte bedrift står for et enkelt led i den samlede produktion f.eks. foder, biogas, kød og mælk mv. Der vil kræve en kulturændring hos landbruget, men det kan være med til at skabe nye arbejdspladser og lokal udvikling.
- Ved et tættere samarbejde mellem kommune, det lokale erhvervsliv herunder landbruget og lokalområdets beboere kan der skabes forståelse for hinanden og de bedste forudsætninger for sameksistens..
- Specialisering og udnyttelse af områdets aktiver
- Understøtte turisme i lokalområdet ved at tage udgangspunkt i stedets særlige kvaliteter og udnytter de lokale muligheder – til gavn for både besøgende og lokale.

Planlægning og prioritering

Ændringer af de fysiske omgivelser kan sætte gang i positiv udvikling – især når det lokale erhvervsliv, lokalsamfundet og kommunen går sammen i en fælles indsats. Når der planlægges for udvikling/afvikling i et lokalområde er vigtigt at prioriteringen af indsatserne sker i dialog med erhvervslivet og beboerne i området – både der opnås en fælles accept og medejerskab til, hvad der skal ske, men også fordi lokalområdet kan bidrage med viden om området, som kan være med til at kvalificere planlægningen. Spørgsmål i forbindelse med en prioritering kan f.eks. være: Hvilken rolle og funktion skal de enkelte landsbyer/naturområder i kommunen spille i fremtiden og er der nogle byer/naturområder, der skal prioriteres frem for andre?

Det er vigtigt have dialog med hinanden, når der skal planlægges for og igangsættes nye projekter. Foto: VfL

Muligheder:

Når udvikling eller afvikling skal igangsættes og gennemføres er det vigtigt, at det sker i samspil mellem lokale kræfter og kommunen. En lokal organisering af opgaverne, - lokale kræfter, som kan initierer og drive processerne frem – også med et langt sigte, så den negative udvikling ikke gentager sig.

Nye øjne på lokalområdet. I arbejdet med at planlægge og prioritere hvor der skal udvikles og afvikles, kan nye øje og udefrakommende med forstand på udviklingsprocesser være med til at sætte fokus på eventuelle oversete temaer. Det kunne f.eks. være antropologer, arkitekter, landskabsarkitekter, geografer, sociologer, kunstnere mv. der kunne bidrage med nye perspektiver til området.

Understøtte nye udviklingsstrategier – at turde noget nyt. Da man for 200 år siden foretog udflytningen af landejendommene fra landsbyerne ændrede man radikalt ved en kendt struktur. På det tidspunkt havde man ikke berøringsangst, - der turde man at rive ned og flytte om på tingene, og bygge en landsby om. Er det muligt at gøre det igen – at nytænke landsbyer, strukturer for indretning af landskab og natur og lign.?

På grøntsagsområdet bidrager mange lidt mindre gårde med produkter af forskellig art. På Knuthenlund på Lolland producerer man bl.a. specielle oste og kødprodukter. Foto: VfL

Hvor kan landbruget bidrage?

Landbruget kan bidrage til den lokale udvikling på mange områder:

- Ved at dyrke fødevarer skabes lokale arbejdspladser og mulighed for lokal afsætning
- Lokale fødevarer med et særligt brand kan være identitetsskabende for hele lokalområdet
- Ved at producere bæredygtig energi vha. f.eks. biogas, energiafgrøder mv. kan der skabes mulighed for at sænke omkostninger på varme i lokalområdet
- Forvaltning af naturarealer og landskab kan skabe smukke attraktive omgivelser for beboere i lokalområdet
- Anlægge stiforbindelser f.eks. mellem landsby og naturområder som området opnår rekreative omgivelser og adgang til natur og landskab - selvsagt under hensyntagen til landbrugsproduktion

Skrevet af Kræn Ole Birckjær og Katrine Kracht, 2014

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG